

FALEŠNÉ ZPRÁVY

Žijeme sice v době 100% gramotnosti, přesto si mnozí s textem neumí poradit. Je až zarážející, kolik lidí věří novinářským kachnám a falešným zprávám („fake news“). Věc je o to horší, že se tento problém netýká jen Facebooku, ale i špičkových vědeckých časopisů a médií jako CNN či BBC. Lidé rádi věří zprávám, které potvrzují jejich názor a vítají je spíše s otevřenou náručí než kritickou skepsí. Omyly se proto šíří jako stepní požár. Přidejte si k tomu sklon novinářů dávat přednost špatným zprávám, které mají větší čtenost. Výsledkem je mediální obraz virtuální apokalypsy.

Příčinou nárůstu živelných pohrom jsou prý rostoucí koncentrace skleníkových plynů. Říká se tomu uhlíkové znečištění. Jenže prohlašovat za „znečištění“ uhlík, základní stavební prvek života na Zemi, je trochu silná káva. Co asi prohlásí za toxickou zplodinu příště? Vodu? V ěře dinosaurů bylo přece CO₂ mnohem více než dnes a příroda vzkvétala. Dávat extrémní počasí do souvislosti s oteplením je rovněž diskutabilní. Když v 70. letech v některých zemích panovala velká sucha či záplavy, klimatologové to dávali za vinu ochlazení klimatu. Dnes tvrdí pravý opak. Uznějte, že to je pak těžké brát je vážně.

Americký politik Al Gore jednou řekl, že zprávy o počasí mu poslední dobou připomínají pasáže ze Zjevení sv. Jana. To je biblické proroctví o konci světa. Barvitě se tam popisuje, jak se řeky změní v plyněk, z nebe bude pršet oheň a mrtví vylezou z hrobů a tak dál. Podle ekologických aktivistů se tato proroctví už začínají do jisté míry naplňovat. Na záchranu světa prý máme už jen několik let. Znamení blížícího se konce jsou prý všude kolem nás.

Už od biblických časů patří k vizi konce světa samozřejmě povodeň. V bibli se píše, že přišlo 40 dnů a 40 nocí a potopa světa byla taková, že se zachránil jen Noe se svou zoologickou zahradou. Dnes se prý situace opakuje a oceány stoupají stále rychleji a ostrovy mizí pod hladinou jeden za druhým. Nová potopa. Však i Českou republiku postihla série tisíciletých povodní.

Jenže podíváte-li se na údaje za delší období, vidíte, že takové věci se děly vždycky. Ve středověkém optimu byly oceány o 20 cm výše, než jsou dnes a v neolitu byly ještě výš. Korálové ostrovy drží s hladinou krok, protože korály dál rostou. A na našich povodních je mimořádné jen to, že jsme v posledních sto letech – díky

rozmachu měst – naivně zastavěli záplavová území. Staré povodně ale nikdo z Čechů nepamatuje, protože málokdo žije tak zdravě, aby se dožil dvě stě roků.

Problematické je to i s představou, že vše živé hyne, jelikož to jsou poslední dnové lidstva. Třeba lední medvědi se prý topí, protože pod nimi taje led. Jenže když za nimi ekologové jedou, aby jim rozdali plovací vesty, jsou rádi, když je přemnožení medvědi nepokoušou. Tučňáci měli být dalším maskotem globálního oteplování. Jenže se ukázalo, že je to naopak. Tučňáky v Antarktidě periodicky ohrožuje ochlazování. To se pak kvůli ledu nedostanou ke své potravě. Kdykoli se nějaký druh označí za vyhynulý, buď se brzy zase najde, nebo za jeho skon mohou pytláci. Když se zvěř vyděšeně rozhlíží na pastvině kolem sebe, nevyhlíží změnu klimatu, ale spíše se bojí, aby ji něco nesežralo nebo nezastřelilo.

Na celkem běžném hurikánu Sandy – který média překřtila bůhvíproč na superhurikán – bylo zajímavé jen to, že se náhodou trefil do okolí známého New Yorku, což se ale občas stalo i v minulosti. Jelikož se póly oteplují rychleji než tropy, klesá teplotní a tedy i tlakový rozdíl – proudění větrů tedy musí být slabší a ne silnější, jak jsme přesvědčováni.

Za posledních sto let počty mrtvých, kteří zahynou při živelných pohromách, klesly o více než devadesát procent. Třeba už proto, že před hurikánem vás dnesčas varují meteorologové a vy máte čas se schovat. Obdobné je to s lesními požáry – těch za sto let ubylo stejně dramaticky, také o více než 90 procent. Díky práci lesníků, kteří z lesa odstraňují uschlé stromy a trávu.

Dezinformace v médiích nejsou ale nic nového. V roce 1932 dostal Pulitzerovu cenu novinář Walter Durranty za popírání hladomoru na Ukrajině. Prostě slepě přebíral prolhanou oficiální propagandu Stalinoва totalitního režimu. A falešné zprávy, kdy noviny otiskly zprávu o úmrtí nějaké slavné osobnosti, ačkoli byla živá? Těch je tolik, že mají vlastní stránku na Wikipedii. Stalo se to i Marku Twainovi, který tehdy prý poznamenal: „Zprávy o mém úmrtí byly značně přehnané.“

UHLÍKOVÉ ZNEČIŠTĚNÍ

Někteří environmentalisté nevidí rozdíl mezi jedy, toxickými látkami a uhlíkem, který je základním stavebním kamenem života na Zemi. Všechno jsou to pro ně zkrátka „emise“.

Americká agentura pro životní prostředí (EPA) označila v roce 2009 emise oxidu uhličitého za „uhlíkové znečištění“. A rozhodla, že je bude regulovat podle zákona

o čistotě ovzduší.¹ Opozice protestovala, protože tento zákon vznikl před půl stoletím k jinému účelu, měl chránit zdraví lidí před toxickými zplodinami. Což oxid uhličitý není.

Podle měření R. A. Bernera (2001) bylo v éře dinosaurů v atmosféře asi 6krát více oxidu uhličitého než dnes.² Vegetace kvůli „uhlíkovému znečištění“ nehynula, právě naopak, rostly tu celé lesy 100 metrů vysokých araukárií. Ekologickou katastrofu představovaly spíše doby ledové. Při ochlazení oceán pohlcuje více CO₂, takže atmosférická koncentrace CO₂ klesla na nebezpečně nízkou hladinu a rostlinstvo začalo trpět podvýživou. Pokusy ukazují, že při 150 ppm (počet částic na milion) je růst některých rostlin redukován až o 92 % a nedokáží se rozmnožovat.³

Příroda se na dobu ledovou adaptovala dvojím způsobem. Za prvé se vyvinuly rostliny typu C4, které dokáží přežít i při tak nízké koncentraci CO₂, při které ostatní vegetace hyne. Za druhé se vyvinul druh homo sapiens a naučil se rozdělovat oheň. A díky tomu jsme nakonec začali spalovat uhlí a vracet uhlík z podzemí zpět do koloběhu života. Kdo ví, možná právě to je smyslem existence lidstva. Vykopat uhlí a vrátit uhlík pěkně zpátky do atmosféry, kde byl. Kdyby se uhlík vázaný v nerostech nevracel zpátky do atmosféry (třeba díky sopečné činnosti), život – který je založen na vodě a uhlíku – by se za nějakou dobu na této planetě zastavil.

Dr. Craig Idso k tomu říká: „Průmyslová revoluce přinesla lidstvu obrovský pokrok, mnoho z nás zbavila bídy. Ale pomohla i biosféře – a tím i nám – díky silnému fertilizačnímu účinku oxidu uhličitého, který se dostává do atmosféry díky spalování fosilních paliv.“⁴ Craig D. Idso provozuje Centrum pro výzkum oxidu uhličitého (CO₂science.org) a výzkumu CO₂ věnuje celý profesionální život.

Experimenty prokázaly, že rostliny typu C3, které tvoří asi 95 % vegetace (např. rýže, brambory, pšenice), při vyšších koncentracích CO₂ mají větší výnosy.⁵ Experimenty FACE jasně naměřily, že když se atmosférické koncentrace CO₂ zvýší na 475–600 ppm, tempo fotosyntézy rostlin vzroste v průměru o 40 %.⁶ Jen rostliny typu C4, které tvoří asi 5 % vegetace, na koncentraci CO₂ citlivé nejsou. To jsou ale vesměs různé druhy trav a plevelů, které nám chybět nebudou.

A jako bonus je tu další výhoda. Při vyšší koncentraci CO₂ rostlinám stačí k dýchání méně průduchů v listech (tzv. stomata). A když mají méně průduchů, ztrácejí méně vody evapotranspirací, a jsou pak odolnější vůči horku a suchu.

Pozitivní přínosy globálního oteplování můžeme pozorovat už dnes. Satelity ukazují, že od počátku 80. let došlo k „zezelenání planety“. V Severní Americe se vegetační období prodloužilo o 12 ±5 dnů a v Eurasii o 18 ±4 dnů.⁷ Bude-li se oteplovat dosavadním tempem, ve 21. století se globálně oteplí asi o 0,5 až 1 °C. Ekonomické analýzy se shodují, že takové mírné oteplení bude mít ve 21. století na světové zemědělství i lidské zdraví pozitivní vliv.⁸

Oteplování prospívá například kvalitě vína, které je na teplotu velmi citlivé. Oteplení o 1 °C znamená nárůst kvality vína o 13 bodů na 100 bodové stupnici.

Například u rýnského vína to byl nárůst o 21,5 bodů nebo u červeného burgundského vína o 12,7 bodů. Víno se začalo díky globálnímu oteplování pěstovat i v Anglii. Zatímco v době druhé světové války Anglie neměla vinice skoro žádné, dnes tam je přes 400 komerčních vinic.⁹

K posouzení tohoto problému stačí i laická úvaha. Jestliže je teplé klima něco špatného, proč se teplým obdobím v dějinách říkalo „klimatické optimum“? Proč dávají zahrádkáři rostliny do skleníků, jestliže jim teplo škodí? Jak to, že v tropech mají dvě sklizně ročně? A proč mají stromy silnější letokruhy v teplejších letech? Neznamená to snad, že se jim lépe daří a více rostou? Není snad v tropech největší biodiverzita?

Z těchto důvodů je řada ekologů skeptická k názoru, že uhlík je pro přírodu špatný. Takový názor odmítají ochránci přírody jako David Bellamy (autor přírodovědných pořadů BBC), Bjørn Lomborg (autor knihy *Skeptický ekolog*), Jim Steele (zakladatel Sierra Nevada Field Campus, SFSU) či Patrick Moore (jeden ze zakladatelů Greenpeace).

Norman Borlaugh v roce 1970 dostal Nobelovu cenu za svou „zelenou revoluci“. Vyšlechtil plodnější odrůdy obilnin a zabránil hladomorům v přelidněných zemích Třetího světa. Odmítal radikální environmentalisty, kteří brojí proti geneticky upraveným plodinám. A odmítal i boj proti skleníkovým plynům, zejména biopaliva, tj. pálení potravin. „Věřím, že nepochybně prožíváme období, kdy teploty rostou. Ale to je součást přírodních cyklů, které vedou střídavě k tání a rozrůstání ledovců.“¹⁰

EXTRÉMY POČASÍ

Extrémy počasí se zhoršují vždy, ať se otepluje nebo ochlazuje. Klimatologové prostě za příčinu označí to, co právě probíhá, ať už je to cokoli.

Globální oteplování, zaviněné „uhlíkovým znečištěním“, prý vede k tzv. poruchám klimatu.¹¹ Sociální ekolog Ivan Rynda tento termín převzal od Obamova poradce Johna Holdrena, který ho zpopularizoval. Jan Hollan z CzechGlobe zase rád používá překlad „klimatický rozvrat“.¹² Jenže planeta už zažila i teplejší klima. Když oteplení zaviní příroda, je to přirozený jev, ale kdyby tutéž teplotu způsobili lidé, najednou je to porucha?

Světová meteorologická organizace vydala v roce 2013 zprávu „2001–2010: Desetiletí klimatických extrémů“. Zde naznačují, že příčinou špatného počasí jsou

zvýšené teploty. Jenže dříve vědci tvrdili pravý opak. Když se klima ochlazovalo, nikdo neměl dojem, že extrémů počasí ubývá. Od roku 1945 do roku 1975 na severní polokouli probíhalo citelné ochlazení. Tehdy panoval názor, že ochlazením se extrémní počasí zhoršují.

V roce 1975 uprostřed éry ochlazování Carl Christian Wallen ze Světové meteorologické organizace v Ženevě vysvětloval: „Hlavní změnou počasí, která pravděpodobně bude doprovázet ochlazovací trend, bude zvýšená variabilita, střídání extrémů teplot a srážek v každém regionu. Což téměř jistě sníží úrody.“¹³

V roce 1970, na den výročí nedožitych stých Leninových narozenin, se v USA slavil první Den Země, jakýsi ekologický první Máj. Kenneth E. F. Watt z Kalifornské univerzity v Davisu na oslavách říkal: „Bude-li tento trend pokračovat... v roce 2000 bude o 11 stupňů chladněji. To je dvakrát více, než kolik stačí, aby spustilo novou dobu ledovou.“¹⁴ Nadšený potlesk se ale nekonal. Místo aby se lidé radovali, že jsou zachráněni před hrozbou globálního oteplování, měli strach z neúrod. Noviny si všimaly extrémů počasí po celém světě a dávaly je do souvislosti s ochlazováním podnebí.

V časopise *Newsweek* vyšel v dubnu 1974 článek Petera Gwynneho „The Cooling World“ (Ochlazující se svět): „Pokud je změna klimatu tak zásadní, jak se někteří pesimisté obávají, výsledné hladomory by mohly být katastrofické... Minulý duben při nejničivější vlně tornád v historii 148 tornád zabilo přes 300 lidí a způsobilo půl miliardy dolarů škod ve 13 státech USA.“¹⁵

Dříve vědci mysleli, že se extrémní počasí zhoršují, když se ochlazuje. Dnes říkají pravý opak. Jedna věc se ale nemění, alarmisté bijí na poplach, ať je teplo nebo zima. „Klimatickou změnu musíme řešit ihned! Nemůžeme si dovolit hazardovat tím, že bychom problém ignorovali. Nemůžeme riskovat nečinností. Vědci, kteří říkají, že pouze vstupujeme do období klimatické nestability, jednají nezodpovědně. Známký, že klima se brzy změní k horšímu, jsou příliš silné, než aby bylo rozumné je ignorovat.“¹⁶ To je úryvek knihy Lowella Ponteho *The Cooling* (Ochlazování, 1976). Nežli se ale podnikla nějaká rázná opatření, ochlazování ustalo samo od sebe. Šlo o falešný poplach.

Dnes se klimatický panel OSN (IPCC) snaží vyvolat dojem, že se extrémní počasí zhoršují při oteplování. Dosahuje toho ale selektivním výběrem dat. Nárůst tzv. „extrémů počasí“, jako je sucho, IPCC posuzuje jen podle přístrojových měření za posledních padesát nebo sto roků.¹⁷

Starší proxy data, odvozená ze sedimentů a jiných nepřímých údajů, se tu neuvádějí, aby se nemuselo přiznat, že v dávných dobách byly „extrémní“ počasí daleko horší než dnes. Proč se tu neuvádí, že třeba v oblasti afrického Sahelu byla daleko horší sucha za malé doby ledové?¹⁸ Nežli budeme Indii varovat před suchem, měli bychom se podívat na historická data. Indické monzuny (srážky) jsou slabé v chladných obdobích (malá doba ledová) a silné v teplých (středověké optimum).¹⁹

Samozřejmě i v relativně vlhkém období se občas vyskytne suchý rok. Což potvrzují i nedávné výzkumy českého týmu Y. Markonise, podle kterého 20. století mělo více srážek než století předcházející.²⁰

POVODNĚ

Povodně jsou druh živelné pohromy, která – nikoli překvapivě – postihuje lidi, kteří si postavili domy v záplavových územích. Protože lidé nepamatují povodně, co byly před sto lety, strachují se, že nic podobného svět neviděl.

Zatímco dříve řeky tekly za hradbami měst, v posledních dvou staletích se města rozrostla, takže řeky jsou dnes obklopeny nejhustší zástavbou. Přesto se setkáváme s tvrzením, že za zatopení domů v záplavových oblastech může globální oteplování. Každou povodeň prohlašují novináři za „největší v dějinách“, protože si nepamatují, jaké povodně byly dříve.

Když Austrálii zasáhly povodně v roce 2011, média to prezentovala jako „povodeň biblických rozměrů“. Jenže podle historických záznamů byla povodeň 2011 v Brisbane (4,48 m) daleko menší než tamější povodeň z roku 1893.²¹ Vůbec největší povodeň zasáhla Brisbane roku 1841 (8,4 m). Oblíbené novinářské klišé „největší povodeň za desítky let“ nic neznamená. Desítky let jsou v dějinách jako mžik oka.

Podíváme-li se do České republiky, druhá půle 20. století přinesla v Praze na Vltavě nezvyklý povodňový klid. Bylo nejméně povodní za stovky let. Když se pak povodně znovu vrátily, lidé měli dojem, že se děje něco nezvyklého. Máme moc krátkou paměť. V období 1851–1900 bylo v Praze 47 povodní. V letech 1901–1950 tu bylo zaznamenáno 26 povodní a konečně v padesátiletí 1951–2000 jen 14 povodní.²² Stejný pokles povodní byl zaznamenán i jinde ve Střední Evropě.²³

Kolem roku 2000 frekvence povodní opět stoupla na původní úroveň. Je ale nějak mimořádná? Sotva. Podle ukazatele „Bradáč“ na Karlově mostě byly třeba v 16. století na Vltavě povodně každých pár let. 1566, 1568, 1570, 1582, 1587, 1598.²⁴

Současný pluvial (deštivé období) není nic nečekaného. V roce 1997 v časopise *Vesmír* vyšel článek Zdeňka Vašků „Naše malé pluvialy“, který poukázal, že období silnějších povodní se vrací každých asi dvě stě let.²⁵ Což odpovídá Suessovu solárnímu cyklu i kolísání ledovců v Alpách.²⁶